

Hukuk Teknolojileri ve Avukatlık Mesleğindeki Uygulamaları

Yapay Zeka Çalışma Grubu

Görüş

Temmuz 2020

Yapay Zeka Çalışma Grubu, İstanbul Barosu Bilişim Hukuku Komisyonu bünyesinde 2019 yılında oluşturulmuştur. Çalışma grubunun odak noktası, yapay zeka ve robotik teknolojilerin hukuki yansımalarıdır. Çalışma grubu, yapay zeka ve robotik teknolojiler konusunda hukuki görüş bildirmekte ve bu kapsamda İstanbul Barosu'nun diğer merkez ve komisyonlarıyla işbirliği içinde çalışmaktadır. Çalışma grubunun diğer bir amacı ise, bu alanda yaşanan teknik ve hukuki gelişmeleri hukuk kamuoyuna duyurmaktır.

Grup ile ilgili daha fazla bilgi için:

<https://www.istanbulbarosu.org.tr/HaberDetay.aspx?ID=15275&Desc=Yapay-Zeka-%C3%87a%C4%9F%C4%B1nda-Hukuk>

ÖZET

Avukatlık mesleğinin sürdürülmesinde teknolojinin kullanımı artık kaçınılmaz bir hal almıştır. Yapay zeka yazılımlarının yaygın bir şekilde kullanılmaya başlanmasıyla birlikte, avukatlık mesleğinin icrasında önemli değişimler yaşanacaktır. İşbu görüş yazısında, avukatlıkta yapay zeka destekli hukuk teknolojilerinin kullanımıyla ilgili analizler yapılmaktadır. Avukatların mesleklerini daha iyi icra edebilmeleri için teknolojinin hızlı gelişimine adapte olması ve bu hususta mesleki gelişim için adımlar atması gerektiği üzerinde durulmaktadır. Mevcut durumda yapay zeka destekli hukuk teknolojilerinin hangi süreçlerde kullanılabildiği, bu teknolojilerin avukatlara sağladığı faydalar dile getirilmektedir. Ancak söz konusu sistemlerin riskler de barındırabileceği göz önüne alınarak karşılaşılabilecek muhtemel zorlukların altı çizilmektedir. Son olarak, hem hukuk teknolojilerinin geliştirilmesi hem de kullanımı ile ilgili tavsiyelerde bulunmaktadır.

ABSTRACT

Technology has become inevitable in regard to maintaining the legal profession. With the common use of artificial intelligence software, the legal industry will undergo a significant transformation. It is hereby analyzed to use AI-embedded Legal Technology (Legal Tech) in the legal profession. It is emphasized that the attorneys must keep pace with the rapid development of technology and move to tech-enabled law practice to improve efficiency. The opinion letter explains the current use of AI-embedded Legal Tech and its benefits for attorneys. However, taking also possible risks of the Legal Tech into consideration, the challenges attorneys might encounter are underlined. Finally, recommendations are made both for the development and the use of Legal Tech.

1. Avukatlık Perspektifinden Hukuk Teknolojileri

1.1. Avukat, hukuki bilgi ve tecrübelerini kişilerin yararlanmasına sunarak adalete hizmet eden, adalet mekanizmasının en önemli sjelerinden biridir. Avukatlık mesleği, hukuki uyumsuzlukların adalet ve hakkaniyete uygun olarak özümlenmesi, hukuk kurallarının doğru bir biçimde uygulanması gibi temel fonksiyonları yerine getirmektedir. Kökeni eski Yunan ve Roma'ya uzanan bu kadim mesleđin¹, adalet mekanizmasındaki rolü ve önemi, hukuk sistemlerinin gelişimiyle birlikte her geçen gün artarak devam etmiştir. Günümüzde, avukatlık mesleğinin yer almadığı bir hukuk düzeninin tasavvur edilmesi oldukça gttr. Yargının kurucu unsurlarından olan avukatın sistem içerisindeki işlevi vazgeçilmez bir nitelik taşımaktadır. Hukukun üstünlüğünün benimsendiği, adaletin tesisinin amaçlandığı bir hukuk sisteminde, avukatlık mesleğinin olmazsa olmaz bir yerinin bulunduğu yadsınamaz bir gerçektir.

1.2. Teknoloji, her alanda olduğu gibi avukatlık mesleğinde de etkilerini göstermektedir. Söz konusu etkiler, kavramsal yenilikler ve yenilikçi uygulamalar üzerinde şekillenmektedir. Uluslararası literatürde hukuk alanındaki teknolojik gelişmeleri sembolize etmek üzere "legal tech" kavramı kullanılmaya bařlanmıřtır². Legal tech, hukuki alanda kullanılan teknolojilerin tümünü kapsayan üst bir kavram olup hukuki hizmetlerin sağlanması ve hukuk endüstrisinin desteklenmesi amacına özgü olarak teknoloji ve yazılım kullanımını simgelemektedir.

1.3 Teknolojinin hukuki sahada etkisini göstermeye başladığı ilk dönemlerde, daktilo, telefon, faks, yazıcı, fotokopi, ağrı cihazı gibi aygıtlar, teknolojinin hukuki alandaki kullanımının ilk sembolleri olmuştur. şüphesiz bunlar arasında en önemlisi daktilodur. Avukatlık mesleğinin geleneksellerinden biri olan ve yüzyılı aşkın bir süredir kullanılan daktilo, bilgisayar kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte rafa kalkmış, hukuki süreçlerdeki tüm yazışmalar, dilekçeler, diğer benzer işlemler bilgisayar aracılığıyla yapılmaya başlanmıştır. Bilgisayarın hukuk bürolarında kullanılmaya başlanması, avukatların yalnızca faaliyetlerini kolaylaştırmakla kalmamış, hukuki süreçlerdeki hizmet kalitesini artırmış, ayrıca avukatların zamandan ve emekten tasarruf etmelerine olanak sağlamıştır. Yapay zekanın yükselişi ile

¹ Coşar, Vedat Ahsen, "Avukatlık Mesleğinin ve Baroların Tarihsel Gelişimi", Ankara Barosu Dergisi, 2018/4, s.225; Bozkurt, H. Argun, "Avukatlık Mesleğinin Tarihçesine Bir Bakış", Ankara Barosu Dergisi, 2018/4, s.211 vd.

² Hartung, M., Bues, M. M., & Halbleib, G. (2017). Legal Tech. CH Beck.

birlikte yapay zeka destekli yazılım ve uygulamalar hukuki alanda kullanılmaya başlanınca, teknolojinin avukatlık mesleğine olan katkısı farklı bir boyut kazanmıştır. Hukuki sahada dijital dönüşümün hız kazanması, avukatların hukuki süreçlerdeki etkinliğini artıran bir dizi uygulamayı beraberinde getirmiştir. Günümüzde pek çok örneğine rastlanan ve halihazırda ülkemizde de kullanılan yazılımlar, avukatlık mesleğinin icrası bakımından getirdiği kolaylıklar yanında, hukuki desteğe ihtiyaç duyan kimselerin bilgi edinebilmesi ve bazı işlemlerini yerine getirebilmesine de imkan sağlamaktadır³. Geliştirilen yapay zeka sistemlerinin destekleyici gücü sayesinde, bu teknolojilerin hukuki alandaki kaliteyi ve verimliliği artırdığı açıktır.

1.4. Hukuk teknolojilerinin pek çok kullanım şekli mevcuttur. Bunlar bazılarını şu şekilde sıralamak mümkündür:

i) Hukuki Arama Uygulamaları: Hukuki arama uygulamaları, mevzuat, içtihat gibi normatif kaynaklar içeren veri tabanlarında özelleştirilmiş arama yapabilme imkanı getirmekte, ayrıca literatüre ilişkin araştırma yapabilme işlevi sunmaktadır. Bu çeşit uygulamalar sayesinde istenilen normatif düzenlemelere, yargı içtihatlarına, farklı özelliklerdeki filtreleme ve arama yöntemleriyle son derece kolay bir şekilde ulaşılabilmektedir. Mevzuatın ve yargı içtihatlarının günümüzde büyük ölçüde erişime açık olması, bu uygulamaların kullanımını yaygınlaştırmaktadır. Bilimsel çalışmalara da erişebilme imkanı sağlayan bu uygulamalar, güncel hukuki bilgiyi içeren, bilimsel temeli olan hukuki bilginin kullanılması imkanını da beraberinde getirmektedir. Böylelikle, hukuki arama uygulamaları, avukatlar tarafından sağlanacak hukuki hizmetin kalitesini artırmakta ve hukuk teknolojilerine de bir katma değer sağlamaktadır.

ii) Tahmin Teknolojisi (Öngörücü Analiz) Uygulamaları: Veri analitiğinin kullanımı pek çok sektörde olağan hale gelmiştir. Hatta öngörücü analizler artık hukuk alanında da kullanılmaya başlanmıştır. Öngörücü analiz, geçmiş verilere dayalı gelecekteki sonuçların olasılığını belirlemek için veri, istatistiksel algoritmalar ve makine öğrenme tekniklerinin kullanılmasıdır. Bununla ilgili çalışmalar, yurtdışında genellikle patent alanında mevcut iken, ülkemizde ticaret

³ İçer, Zafer & Buluz, Başak, “Yapay Zekanın Ceza Muhakemesindeki Rolü ve Geleceği”, (22-28 Kasım 2019 tarihleri arasında gerçekleştirilen 9. Uluslararası Suç ve Ceza Fİlm Festivali Akademik Programında Sunulmuş Tebliğ Metni), https://www.academia.edu/41074795/YAPAY_ZEKANIN_CEZA_MUHAKEMESINDEKI_ROLU_VE_GEL_ECEGI, s.6-7. (E.T. 26.06.2020).

hukukunda yaygındır. Bu yazılımlarda, olgu kalıplarının ve emsallerin kullanılması söz konusudur. Örneğin bir hukuki uyuşmazlığın sonucuna ilişkin bir öngörü elde edilmek istendiğinde, mevcut uyuşmazlığı yansıtan bilgi ve belgeler sisteme yüklenmekte, bu bilgileri veri kaynağı olarak kullanan sistem, benzer durumdaki eski davalarla ilgili veri deposunda bulunan verileri mukayese ederek mevcut hukuki uyuşmazlığın sonucu ile ilgili bir tahminde bulunabilmektedir. Bu sistemin işleyişinde, öngöründe bulunulması istenen hukuki uyuşmazlığa benzer koşullara sahip olan uyuşmazlıkların filtrelenmesi ve bu uyuşmazlıkların ayırt edici özelliklerinin analiz edilerek mevcut hukuki süreçle ilgili bir sonuca (öngörüye) varılmasıdır.

Böyle bir öngörü üreten ve ürettiği öngörülerini, veri deposundaki mevcut referans uyuşmazlıklara dayandıran sistemlerin, hukuki uyuşmazlıkların ortaya çıkmasını önleyici bir işlevinin de bulunduğu ifade edilmelidir. Bu yazılımlar, risk hesaplamalarında da kullanılabileceğinden, bu analizlere dayalı olarak, şirketler, firmalar ya da kurumlar tarafından alınan kararlar ve yapılan tercihler sayesinde, potansiyel hukuki uyuşmazlıkların önüne geçilmesi de söz konusu olabilecektir.

iii) Sözleşme Analiz Uygulamaları: Sözleşme analiz uygulamaları, yapay zeka teknolojisini kullanarak binlerce sözleşmenin analizini gerçekleştirebilen ve sözleşmelerin tüm detaylarıyla hazırlanmasına yardımcı olan uygulamalardır. Bu tip uygulamalarda binlerce sözleşme hükümleri, tercih edilen kriterlere göre otomatik olarak ayrıştırılabilmektedir. Ayrıştırılan hükümler, risklerine göre analiz edilip raporlanmakta ve kısa bir sürede sözleşmelerin istenilen şekilde hazırlanması imkanı sunmaktadır.

Bu yazılımlar, şirket birleşmelerinde bazı bilgilerin çıkarılıp raporlanması açısından da kolaylık sağlamaktadır. Birkaç sözleşme referans alınarak etiketlendikten sonra, bu sözleşmeler makine öğrenmesi metoduyla okunmakta ve istenen özelliklere sahip binlerce sözleşme ortaya çıkarılabilmektedir. Bu sayede, önemli ölçüde zaman tasarrufu sağlanmakta ve işlemlerin standartlaşmasına katkıda bulunulmuş olmaktadır.

Sözleşme analizi uygulamalarının diğer bir faydası, hazırlanan sözleşmelerde eksik bir hüküm olup olmadığı ve mevcut hükümlerde kullanılan alışılmış şablonların bulunup bulunmadığının belirlenmesine yardımcı olmasıdır. Yapay zeka destekli bu yazılımlar, belirli bir sözleşme maddesinin mevcudiyeti ya da eksikliği ilgili kullanıcıyı uyarabilmektedir. Örneğin, istendiği halde, hazırlanan sözleşmede bir gizlilik maddesi mevcut değil ise, sistem bununla ilgili uyarı

verebilmektedir. Yine bu uygulamalar, sözleşme maddelerdeki standart içerikleri ve madde şablonlarını denetleyerek, referans sözleşme metinleriyle mukayese ettikten sonra, hazırlanan sözleşmedeki hataları ya da eksiklikleri kolaylıkla tespit edebilmektedir.

2.Avukatlıkta Hukuk Teknolojileri ve Mesleğe Faydaları

2.1. Hukuk teknolojilerinin temel kullanım alanlarının sağladığı faydaların yanı sıra, üssel bir büyüme potansiyeline sahip olması dünyanın her yerinden girişimcinin ilgisini çekmektedir. Amerika'nın yalnızca hukuk teknolojisi ekosistemine bakıldığında, hem adet hem de değerlendirme cinsinden Türkiye startup ekosisteminin tamamına yakın bir tabloyla karşılaşılmaktadır. Türkiye'de ise ne yazık ki hukuk teknolojisi ekosistemi yurtdışındaki örneklerinden farklıdır. Bununla birlikte dünyada ekosistem kurulmasının ötesinde, bağımsız girişim ve uygulamaların bir arada çalışmaya başladığı bir döneme girilmiştir. Yakın zamanda hukuki problemleri tek yönlü ele alan girişimlerin yerini bütünsel çözümlere bıraktığı görülecektir. Doğal dil işleme ve makine öğrenmesi uygulamalarının farklı dillerde verimliliğinin artması; hukuki araştırmadan hukuki öngörüye, sözleşme analizinden dava finansmanına kadar, karşılaşılan hukuki sorunlara ilişkin çözümlerin tüm süreçlerde kesintisiz olarak devam etmesini sağlayacaktır. Bunun da şüphesiz avukatlık mesleğine pek çok katkısının olacağı ifade edilmelidir.

2.2. Hukuk teknolojilerinin de bir parçası olan yapay zeka uygulamaları, veri kaynaklarından elde ettikleri verileri analiz edip oluşturulan algoritmalar doğrultusunda belirli bir çıktı veren sistemler olduğundan, yapısı itibariyle sonuç odaklı sistemlerdir. Bir hukuki uyumsuzlıkla ilgili değişik türdeki veriler işlenerek belirli tahminlerde ve öngörülerde bulunabilen bu sistemler, uyumsuzluğun analizinin yapılması ve dava stratejisinin belirlenmesi gibi özellikleriyle, hukuki desteğe ihtiyaç duyan kişiler açısından oldukça yararlı işlevleri yerine getirebilmektedir. Avukatın hukuki bilgi ve tecrübesiyle çözmesi zaman alabilecek zor ve karmaşık işlemler, bu sistemler tarafından hızlı bir şekilde yapılabilen, bu sayede uyumsuzluğun olası sonuçlarına dair öngörü ve analizler basit ve zahmetsiz bir şekilde elde edilebilmektedir. Bununla birlikte, ekipleri büyüten ve insan gücüne ihtiyaç duyulan işlerin önemli bir kısmını, sözü edilen bu zahmetli ve mükerrer işler oluşturmaktadır. Bu bakımdan, istihdamın maliyeti ve riskleri karşısında teknolojiye yapılan yatırım, maliyetlerin uzun vadede azalması sonucunu doğuracaktır. Şüphesiz ki, hukuk teknolojilerindeki yapay zekâ uygulamaları, bu özellikleriyle,

yakın gelecekte adalet sisteminde çok daha önemli işlevler yerine getirecek ve adalet mekanizmasının vazgeçilmez bir parçası haline gelecektir⁴.

2.3. Yerel ve uluslararası düzenlemelere hâkim olunması ve güncel kalınması gereken içerik sayısı katlanarak artmaktadır. Dolayısıyla aranan mevzuat ve içtihatları kolayca bulabilmek de bu ölçüde güçleşmektedir. Bu sebeple, sadece uyuşmazlığın özetlendiği ve akabinde buna ilişkin tüm mevzuatın dökümünün yapıldığı, konuya dair verilmiş tüm kararların ilişkisine göre sıralandığı ve daha önce yazılmış dilekçelerden örneklerin sunulduğu yazılımlar, güncel ve doğru hukuki bilgiye ulaşılmasına hizmet edecektir. Aynı şekilde, mevzuat ve içtihat referanslarıyla bir taslak hazırlanması ve önceki içtihatlarla göre davayı kazanma ihtimalinin ortaya konulması da mesleğe katma değer sağlayabilecek özellikler arasındadır.

2.4. Ancak avukatlık görevinin etkin ve zamanında yerine getirilmesi amacıyla oluşturulmuş programlar, hukuki analitik ve tahmin teknolojilerini içeren yazılımlar, avukatlık mesleğine alternatif görülmemelidir. Bu uygulamalar, mesleğin işlevselliğini ve etkinliğini artıracak şekilde tasarlanmalıdır. Yapay zeka uygulamalarının, dava dosyasının otomatik şekilde oluşturulması veya davanın sonuç analizi gibi yöntemlerle avukatların daha hızlı, güncel, doğru hukuki bilgiyi verebilmelerine, uyuşmazlığa ilişkin süreci analiz edebilmelerine ve dava stratejilerini doğru bir şekilde oluşturabilmelerine yardımcı olacağına tereddüt bulunmamaktadır. Ancak, bu teknolojilerin mesleğe olan ihtiyacı ortadan kaldırmayacağı, aksine avukatların verdikleri hukuki desteği geliştireceği ve hizmet kalitesini artıracığı gözden uzak tutulmamalıdır.

2.5. Risk; analizle, tecrübeyle ve bakış açısıyla doğru orantılıdır. Eldeki veri ne kadar iyi analiz edilirse, bu durum ne kadar tecrübe edildiyse ve olaya ne kadar farklı bakış açısıyla bakılabiliyorsa, riskler de o kadar iyi hesaplanabilmektedir. Risk analizlerine duyulan ihtiyaç, iki şirketin birleşmesi, bir girişime yatırım yapılması, gizlilik mevzuatlarına uyum ya da rekabet gibi pek çok farklı alanda kendisini gösterebilmektedir. Makine öğrenmesi ve doğal dil işleme teknolojilerinin güncel performansı, çoğu riski yüksek oranlarda doğru hesaplamak bakımından yeterli durumdadır. Hukuk dünyasının kümülatif risk algısı hızlı bir işlem gücüyle birleştirildiğinde risk kavramına bakış açısı da değişmektedir. Bu bakımdan hukuki işlemlerin barındırdığı risklerin hesaplanmasında da, hukuk teknolojilerinin avukatlık mesleğine beklenenin ötesinde fayda sağlayacağını ifade etmek mümkündür.

⁴ İçer & Buluz, s.28.

3. Avukatlıkta Hukuk Teknolojileri ve Barındırdığı Riskler

3.1. Yapay zeka çağının getirdiği yenilikçi gelişmeler, pek çok alanda olduğu gibi adalet sisteminde de etkisini artarak hissettirmeye başlamıştır. Hukuk teknolojilerinin vazgeçilmez bir parçası olan yapay zekanın sayısız faydalarının yanında, bazı olumsuzlukları da beraberinde getireceği, bunların başında da insan emeğine dayalı iş gücü kaybının geldiği kabul edilmektedir. Bilimsel araştırmalar, yayınlanan raporlar, yapay zekanın bazı mesleklerin sonunu getireceğini ve yakın gelecekte pek çok insanın işsiz kalacağını ortaya koymakta, bu yöndeki öngörülerin sayısı giderek artmaktadır⁵. Hali hazırda, hukuki destek sağlayan yapay zeka avukatların ve yardımcı uygulamaların kullanıma sunulması⁶, mesleğin geleceğinin sorgulanması zorunluluğunu beraberinde getirmiştir. Algoritmaların egemen olduğu bir adalet sisteminde, avukatlık mesleğine ihtiyaç kalıp kalmayacağı, dijital dönüşümün avukatlık mesleki açısından risk ve sakıncalar doğurup doğurmayacağı, üzerinde tartışılması gereken meseleler olarak karşımıza çıkmaktadır.

3.2. Hukuk teknolojilerinin sağladığı faydaları dolayısıyla hukuki desteğe ihtiyaç duyan kimselerin bu tür akıllı uygulamalara kolaylıkla erişebilmesi, bireyleri evleviyetle bu yazılımlardan istifade etmeye sevk edebilecektir. Hukuki desteğe ihtiyaç duyan kimselerce, bir avukat tarafından sağlanacak hukuki yardıma nispetle yapay zeka uygulamalarının, daha ekonomik, kolay erişilebilir ve işlevsel olduğu kabul edildiği takdirde, avukatlar bakımından ciddi bir iş kaybının meydana gelmesi kaçınılmaz gözükmektedir. Yapay zeka uygulamalarının kullanım alanları ve kapsamı, erişim imkanlarının sınırsız olup olmayacağı gibi meselelerin tartışmaya açılması, bu sistemlerin avukatlık mesleği bakımından ortaya çıkabileceği sakıncaların önlenmesi açısından zaruridir. Avukatlık mesleğinin kazanımları ve hukuk sisteminde ifade ettiği anlam, teknolojinin getirdiği imkanlar uğruna feda edilemeyecek kadar önemli ve değerlidir. Bu açıdan, adalet sistemi dijital çağ ile uyumlu hale getirilirken, avukatlık mesleğini koruma ve geliştirme perspektifinden uzaklaşılmalı, teknolojik gelişmelerin meslek bakımından ortaya çıkarabileceği dezavantajların önüne geçilmesi, temel bir amaç olarak benimsenmelidir⁷.

⁵<https://www.forbes.com/sites/gilpress/2019/07/15/is-ai-going-to-be-a-jobs-killer-new-reports-about-the-future-of-work/#6eb85fc1afb2> (E.T. 20.06.2020).

⁶ <https://robotlawyerlisa.com> ; <https://www.rossintelligence.com> ; <https://donotpay.com> (E.T. 20.06.2020).

⁷ İçer & Buluz, s.29.

3.3. Yapay zeka destekli hukuk teknolojilerinin, içerdiği otomasyonla avukatlık mesleğinin gerektirdiği faaliyetlerin avukatlar tarafından ifasını kolaylaştıran ve özellikle usul işlemlerinin daha hızlı ve doğru biçimde yapılmasını sağlayan faydalı bir araç olduğu son derece açıktır. Tüm bu avantajlarına rağmen, akıllı uygulamaların hukuki hata riski barındırabileceği unutulmamalıdır. Halihazırda hukuk sisteminin içerdiği problemlerin tamamının insan kaynaklı olduğu ve yapay zeka sistemlerinin de insan ürünü olduğu göz önüne alındığında, bu sistemlerin kusursuz işleyeceği yönündeki beklentilerin, bugün için gerçekçi bir yönünün olmadığı ifade edilmelidir. Bu durum, yapay zeka uygulamalarının ortaya koyduğu hukuki analizlerin güvenilirliğini tartışmaya açabilecekse de, teknolojideki hızlı gelişmeler ve uygulamalarda yapılan iyileştirmelerin, sistemlerdeki hata riskini günden güne azaltacağına tereddüt yoktur.

3.4. İnsanın bilişsel özelliklerini ve davranışlarını taklit eden yapay zeka destekli hukuki yazılımlar, hukuki uyuşmazlığa etki eden tüm faktörleri tek bir çatı altında toplayarak yargısal süreçlere ilişkin hukuki bir simülasyon gerçekleştirebilmektedir. Yapay zeka sistemleri, usul işlemleri ve hukuki analiz konusunda her ne kadar insan gücünün çok üzerinde bir performans sergileyebilseler de, hukuki argümantasyon noktasında henüz sağlıklı ve tatmin edici sonuçlar ortaya koymaktan uzaktır. Sistemin barındırdığı yapısal eksiklikler dolayısıyla, yeni bir normatif düzenleme ya da değişikliğe uğramış yargısal bir içtihat, veri kaynağı olarak göz önünde bulundurulmadığında, sistemin sağlıklı bir sonuç vermeyeceği açıktır. Bu durum, uygulamaların başarısının, sistemin güncel gelişmelere uyarlanabilirliği ve veri kaynaklarının güncellenebilirliği ile yakından irtibatlı olduğunu ortaya koymaktadır. Yine de, tümüyle farklı ya da özgün nitelikteki bir uyuşmazlığın içerdiği soyut ve psikolojik şartların bu sistemlerce doğru bir şekilde analiz edilebilmesindeki güçlükler, sistemin zayıf noktasını oluşturmaktadır. Bu zafiyetleri dolayısıyla, yapay zeka uygulamalarının avukatlık mesleğinin icrası açısından ancak yardımcı bir unsur olarak değerlendirilmesi gerektiği ve bundan daha fazlasının mevcut şartlarda hukuki açıdan bir risk teşkil edebileceği ifade edilmelidir.

3.5. Hukuki danışmanlık amacıyla kullanılan programlar, daha önce karşılaşılmamış olaylarda avukatın tecrübesiyle beslediği hukuki perspektiften mahrum olacağından, böyle durumlarda geçmişteki benzer vakalarda uygulanan hukuki analizleri tekrar eden sonuçların ortaya çıkması kuvvetle muhtemeldir. Belli bir işlemin kısa zamanda çokça tekrarlanmasını mümkün kılan ve böylece işleri hızlandıran otomasyon, hukuken doğru uygulamaların yanında yanlış uygulamaların da tekrarlanması riskini beraberinde getirebilecektir. Özellikle sonuç odaklı çalışan bu sistemlerin şeffaf olmaması, karar alma sürecinin belirsizlikler barındırması, sonuca

nasıl ulaşıldığını gösteren bir kara kutu özelliğinin bulunmaması, sistemin sorunlu yönünü ortaya koymakta olup hatalı hukuki sonuçların tespitini de zorlaştırmaktadır⁸.

3.6. Yapay zeka uygulamalarının temelini oluşturan ve insan merkezli karar verme mekanizmalarına nazaran daha yüksek oranda başarı vadeden algoritmik karar alıcılar, hukuk dünyasında “algoritmik adalet” (*algorithmic justice*) kavramını ortaya çıkarmış ve bu kavram etrafında algoritmaların adil olabilirliği ve özü itibarıyla soyut nitelikte olan adaletin somut verilerle hesaplanabilirliği sorularını gündeme getirmiştir⁹. Şüphesiz, adaletin matematiksel bir ifadesi yoktur. Çünkü adalet sayılarla ortaya konulabilen müşahhas bir kavram değildir. Benzer olayların aynı şekilde çözümlenmesi, her zaman adil olmayabilir. Hukuki mantığa, vicdana, insafa dayanmayan bir adalet anlayışı ise eksiktir, kusurludur. Adilane davranmak insana özgü bir davranış modeli, adil olmak ise yine insana mahsus bir duygudur. Makineler, muhakeme etme, yorum yapma, içgüdüsel davranma gibi insana özgü nitelik ve becerilerden yoksundur. Aynı zamanda, adli sistemin psikolojik unsurlarına da vakıf olabilme kabiliyetine sahip değildir. Bu bakımdan, hukuki kararları alabilme konusunda insanların makinelere olan güveninin henüz çok düşük düzeyde olduğunu ve otomatik karar verme sistemlerinin hatalı sonuçlar üretme riskinin hâlâ göze alınabilir bir risk olmadığını belirtmek gerekir.

3.7. Sonuç olarak, yapay zeka uygulamaları, adalet sistemi içerisinde, avukatlık mesleğinin gelişimine katkı sağlayacak ve hizmet kalitesini artıracak şekilde konumlandırılmalıdır. Mesleğin kazanımları, hiçbir teknolojik yeniliğe feda edilmemeli, dijital çağın gereksinimleri adalet sisteminin iyileştirilmesi idealiyle bütünleştirilmelidir. Adaletin tesis edilmesinin, bütünüyle algoritmalara terk edilebilecek bir ülkü olmadığı gerçeği gözden uzak tutulmamalıdır. Otomatik karar veren akıllı uygulamaların, adalet sistemine entegrasyonu sağlanırken, insan unsurunun vazgeçilmez olduğu unutulmamalıdır. Yapay zeka çağının getirdiği dijital dönüşüm, avukatlık mesleğinin örselenmesi ya da gözden çıkarılması sonucunu doğurmamalı, aksine teknolojik yeniliklerin getirdiği imkanların, avukatlık mesleğinin güçlendirilmesi ve varlığının devamı amacıyla hizmet etmesi sağlanmalıdır.

⁸ Wissner, Leah, “Pandora’s Algorithmic Black Box: The Challenges of Using Algorithmic Risk Assessments in Sentencing”, *American Criminal Law Review*, Vol: 56, s.1811 vd.

⁹ Huq, Aziz Z., “Racial Equity in Algorithmic Criminal Justice”, *Duke Law Journal*, Vol. 68, No: 6, 2019, s.1045 vd.; Zavrnsnik, Ales, “Algorithmic justice: Algorithms and big data in criminal justice settings”, *European Journal of Criminology*, 2019, s.3 vd.; Re, Richard M. – Niederman, Alicia Solow, “Developing Artificially Intelligent Justice”, *Stanford Technology Law Review*, Vol.22:2, s.244 vd.

Tavsiyeler:

1. Yapay zeka uygulamaları, avukatlık mesleğine alternatif görülmemeli, mesleğin kalitesini, hizmet verimliliğini artıran, yardımcı uygulamalar olarak dikkate alınmalıdır.
2. Yapay zeka uygulamalarının hata payı hesaba katılmalı, dava süreçlerindeki insan unsuru ve matematiksel olarak hesaplanabilir olmayan yargı pratiğine ilişkin özelliklerin varlığı gözden uzak tutulmamalıdır.
3. Adaletin gerçekleşmesi ve hukuki uyuşmazlıkların adil bir şekilde sonuçlandırılmasının, bizatihi algoritmik bir sistemle çözümünün mümkün olmadığı, adaletin matematiksel bir formüle dayandırılmayacağı gerçeği göz ardı edilmemeli, avukatın sistem içindeki rolü bu gerçeklik perspektifinden değerlendirilmelidir.
4. Kullanılan hukuk teknolojilerinin önerdiği sonuçlar mevcut teknolojik sınırlar bakımından nihaî olarak kabul edilmemeli, daha çok karar destek mekanizması olarak değerlendirilmelidir.
5. Yapay zeka destekli hukuk yazılımlarının verdiği sonuçlar incelenirken algoritmanın isabet oranı dikkate alınmalıdır. İnsanoğlunun karar verme konusundaki isabet oranı da yüzde yüz olmasa bile bulanık uslamlama (*fuzzy reasoning*) konusunda yapay zekadan çok daha iyi noktadadır.
6. Sektörün doğru evrilmesi için hukuk teknolojisi girişimleri avukatlar tarafından da desteklenmelidir. Bu doğrultuda kuluçka merkezleri, hızlandırma programları, yatırım fonları oluşturulmalıdır.

Dr. Öğr. Üyesi Zafer İçer

Av. Mümtaz Hacıpaşaoğlu

Müh. Melih Tüzünoğlu

İstanbul, 2020

